

ДИСКУРСИ НА ПОПУЛИЗМА

Популизмът често се определя като своеобразен *zeitgeist*, дух на времето в началото на 21 век. От анти-имигрантските настроения в Европа, желанието Британските острови да се застраховат срещу свободното движение на хора, през анти-империалистическите уклони на диктаторите в Латинска Америка, до богаташките напъни да се решат проблемите на бедните хора в Америка, популизмът сякаш не е оставил нито един континент незасегнат от присъствието си. Но всичките му проявления са толкова различни, че е трудно да се поставят под знаменателя на една и съща идеология. Затова и опитите да се очертае портрет на явлениято „популизъм“ продължават и включват различни теоретични дисциплини. В това изследване темата се разглежда с методите на корпусната лингвистика.

Макар да е старо явление, популизмът не е дефиниран еднозначно. В преглед на литературата по въпроса, учени от университета Харвард (Gidron and Bonikowski 2013) класифицират определенията в три концептуални категории. Много автори (Albertazzi & McDonnell 2008, Mudde 2004) определят популизма като един вид идеология, система от идеи, която стои в основата на икономически или политически теории и политики. Доколкото връзката на принципите на популизма с централните идеологически постановки е нестабилна, популизмът се определя като идеология с рехав основа (*thin-centre ideology*). Така той се вражда безпроблемно както в десни идеологии, така и в леви; идеите му нямат неразривна връзка с ключови послания, които определят същността на лявото и дясното. Изследванията на популизма като такъв вид идеологическа система се правят чрез анализ на съдържанието (*content analysis*) на партийни документи, като програми, манифести и т.н.

На второ място популизмът се разглежда като политическа дейност (например, Madrid 2008, Weyland 2001). Действията, които се предприемат, за да се приближи дадена партия до народа имат разнороден, но предвидим характер. Проследяването им е по-сложно, а най-вече – отличаването на реални дейности от обещания. Този тип анализи се прилагат най-често към действителността в Латинска Америка, където поредица от режими наложиха политически и икономически мерки в името на народа си, но бедността, корупцията и безредиците се разрастват. Методиката на изследователите от това направление използва исторически подходи, които се допълват от средства на политологията.

Не на последно място, популизъмът се определя като говорене, реторика, езиково явление (Laclau 2005). За разлика от политическите документи, чрез които се анализира популизъмът като идеология, този аспект на явлението се съсредоточава върху публични речи, медийни материали и други канали на публичната комуникация. Самият Лаклау реагира остро срещу възможността популизъмът да се ограничи в рамките на чистото говорене, защото езикът в много случаи е самата същност на политическата дейност; според него, той е карта на концептуалните идеи, които определят политическото действие. Авторът настоява за явлението да се мисли като за един вид социална логика, която обяснява много обществени феномени. „Популизъмът е един начин за конструиране на политическото“ (Laclau 2005:6).

В основата на теорията на Лаклау стои постановката на Сосюр (Saussure 1977) за назоваването като тристранен процес. От една страна имаме езиковия знак, който представлява дума или израз. Той се свързва с референт от действителността, наричан също екстензия – доколкото съдържанието му е външно за езика, или денотат. Когато денотатът е предметен, връзката е ясно видима, като етикет върху обекта. Езиковият знак обаче се свързва и с мисловна категория, наречена десигнат – назоваване чрез символна категория, или интензия - която представлява мисълта за даден обект, този набор от характеристики, които определят същността на обекта в съзнанието на хората. В случая на нематериалните обекти, като ЛЮБОВ, КРАСОТА и т.н. екстензия липсва и думата назовава единствено десигнат, или интензия. Популистите, според Лаклау, вземат дума или израз и го извеждат от нормалната му връзка с екстензионален обект. Така връзката с мисловната категория добива непрозрачен характер и всеки слушател я изпълва със съдържание по свой избор, в зависимост от свои доминантни възприятия или желания. Същевременно повтарянето на въпросната дума или израз утвърждава тази произволна връзка между езикова форма и интензионално съдържание, с което разкъсва отношението на десигнация, води до неточност при назоваването и неяснота.

Лаклау отразява връзката между логиката и назоваването по следния начин:

Но какво се случва, ако полето на логиката не се самоизгради като една завършена среда и именно реторичните средства са тези, които трябва да завършат градежа? В такъв случай, самите реторични средства – метафори, метонимия, синекдоха, катахреза - стават инструмент на една разширена социална рационалност и ние не

можем да изключим идеологическата интерпелация като чиста реторика. Така че неточностите и празнословието на популистките политически символи не бива да се negliжират така лесно: всичко зависи от перформативните актове, които осъществява това празнословие. .... В крайна сметка реториката съвсем не е един паразит на идеологията, всъщност тя представлява анатомията на света на идеологията.

Ibid: p.12-3

По-нататък в текста си Лаклау призовава да не се поставя непреодолима граница между действията и думите на хората, тъй като не е вярно, че едното съществува в реалността, а другото – в главите на хората. Тук Лаклау се позовава и на Витгенщайн, според когото езиковите игри обхващат както мисли, така и действия.

Според теорията за речевите актове Остин (Austin 1962) изричането на дадени езикови форми представлява извършване на действия. Например, формулата „Обявявам ви за съпруг и съпруга“, изречена от свещеник или цивилен администратор, в съответен контекст извършва бракосъчетаване. Лаклау не развива тезата си как теорията за речевите актове се отразява на популизма. На базата на неговите разсъждения допускаме, че изричането на призива „Да направим Америка велика отново“ съдържа обещание, което е възможно и смислено, а говорещият и слушателите са един екип, ангажиран с осъществяването на тази пропозиция. С това пропозицията се легитимира, като умишлено се пропуска необходимостта да се изясни какво означава „велика“, защо Америка е престанала да е велика, кое ще я направи такава, действително ли говорещият е в един екип със слушателите си и т.н. Така речевият акт на призива легитимира едно обединение в неясна цел, която всеки от участниците може да разбира по свой начин.

Лаклау и Муфе (Laclau and Mouffe 2001) използват термина „дискурс“ за обяснение на речеви дейности със социално значим характер. Те дефинират дискурса като структурирано единство, което свързва лингвистични и нелингвистични компоненти. Нелингвистичните компоненти са контекстът, в който е вграден езиковият материал, участниците в ситуацията на говоренето и речевите актове, които се осъществяват чрез него. Езиковите компоненти включват реторични средства, като метафори, сравнения, катахреза и т.н.. Редица изследователи (например Wodak 2013 и авторите в сборника, Greenfield, Catherine Anne 1991

и т.н.) използват термини като „дискурси на популизма, на ксенофобията“ и т.н., за да проследят тези явления в публичното говорене. Сборът от езиковите средства, с които се реализира дадена теза в речта те наричат „дискурс на Х“.

Разбирането за популизма като функция на дискурсите се развива още по-далеч, отвъд полето на социалните науки:

Може да се каже, че задължително условие за разбирането на популизма е той да бъде избавен от маргиналната позиция, която му отреждат социалните науки – а тя е на явление, натикано в ъгъла на немислимото, на пълната противоположност на политическите форми, които се определят като свършено разумни.

(Laclau, *ibid*:19)

В детайлизираното си изследване, Лаклау започва от описанието на така наречените „маси“ и тяхната реторика, в много случаи характеризирани като включваща елементарни асоциативни връзки, които не издържат при активна рационализация. Профанизацията на груповото мислене, на рефлексите на тълпата е проследена до Фройд, като се търси обяснение за колективни възприятия, тъй като популизмът представлява точно това – масовата психическа реалност по повод на обекти и явления.

Така Лаклау стига до идеята, че популизмът включва така наречените празни назоваващи (*empty signifiers*), които „се превръщат в имена на конкретни обществени обекти, чиято същност се състои единствено в специфична артикулация на разнородни компоненти, които – чрез съответното название – кристализират в унифицирана колективна воля“ (*ibid*:110). Като пример се посочва употребата на понятието „свобода“ в латиноамериканските страни, което обединява разнородни понятия, като заплащане на труда, достъпност до стоки от първа необходимост и т.н., без те да са включени в интенционалния състав на понятието така, както то съществува в съзнанието на хората и в лексикона им. На местна почва аналог би било понятието за „дясно“, което се противопоставя на левичарския авторитарен строй в България до 1989 г. В това название се реализират очаквания на групи в обществото, без семиотичния процес на назоваването да включва компоненти, традиционни за понятието в други части на света. Чрез катахреза – един вид застинала метафора, назованото чрез

празните имена се транслира до широката публика, заема твърдо място в съзнанието на хората и така ги прави подвластни на идеологическите дискурси.

Но защо този тип говорене да е вредно за обществената среда? На теория, съобразяването с желанията на народа е основно задължение за избраниците на народа в една демокрация. Защо е вредно да се създава впечатление, че един политик се ръководи от желанията на хората? Според Лаклау, създаването на несъществуващи връзки между десигнат и денотат разкъсва връзката между действителността и езика. Съществуващото в съзнанието на хората се метафоризира и разбирането за целите на политиката става непрозрачно и нереално. Става подмяна на обществения дневен ред, без тя да е комуникирана ясно.

Други изследователи (Aslanidis 2017) предупреждават, че същността на популизма е по-скоро градирана, а не бинарна опозиция между наличие и отсъствие на популистки елементи. Според тях, желанието да се хареса на народа е естествено за всяка политическа фигура и партия. Затова допускането на популистки елементи не е непременно негативна черта на дискурса.

Цели и мотивация на изследването

Целта на тази студия е да проучи политически речи и да установи наличието или отсъствието на мотиви на популизъм в тях. В светлината на теоретичната рамка описана по-горе, тези мотиви представят начина на мислене на авторите на речите, концептуализирането на политическите отношения с народа.

Като политически речи за целите на тази статия определяме речи в рамките на предизборни кампании или изнесени от парламентарната трибуна. Избрани са лидери, за които съществуват твърдения, че използват популизма като своя политическа стратегия, както и такива, които не се свързват с популистки тенденции. Като типичен представител на популисткото говорене е представен новоизбраният президент на САЩ, Донълд Тръмп. Много изследователи определят дискурса, с който той завладя поста си като типичен популизъм. Клайн (2014) класифицира Тръмп като десен популист, който отправя обвинения, че икономическите решения за страната се вземат от дистанцирани елити, богати и недостижими за работниците, чиято защита се предлага, като същевременно се рисува заплахата от чужденци, прииждащи в Америка с недобри намерения.

Неговите предизборни речи подлежат на сравнение с речите на българските кандидат-президенти в кампанията, близка по време с избора на Тръмп. За съжаление, единствено спечелилият кандидатската надпревара Румен Радев има регистриран уебсайт, където се публикуват предизборни речи. Той проведе успешна кандидатска кампания и стана президент на република България. Не е бил обвиняван открито в популизъм. Доколкото тук възприехме виждането, че популизъмът не е двуизмерно явление – присъстващо или не – включваме речите му за анализ.

Красимир Каракачанов, чиято конкурентна кандидатпрезидентска кампания беше неуспешна, се смята за популист поради откритата му позиция против национални малцинства и имигранти. Очакването е неговите изказвания да се водят от позициите на един национал-популизъм. Присъствието му в настоящото изследване се мотивира с тези предвиждания.

Изследвания на популистки дискурси

Изследвания на популистки дискурс са правени като речи на политически лица се кодират от изследователи за наличие на теми, свързани с популизма. Например, Гърбеша и Шалай (Grbeša & Šalaj 2016) търсят споменавания на „народ“ и „политически елити“, така наречените „празни означаващи“ (empty signifiers) и споменавания на „опасни чужденци“. В резултат установяват кой от изследваните политици използва термините в позитивен, негативен и неутрален смисъл. Този подход е тежък и трудоемък, тъй като специално обучени изследователи трябва да четат текстовете и да извършват кодиране ръчно, по предварително изградени категории. Установяването на предварителни категории и съответствие при работата на различните изследователи е труден процес и отнема много време. Не се ползва автоматизация. Освен това отчита количествеността на споменаванията като абсолютна категория, а семантичните нюанси остават скрити в анализираните масиви.

Традиционно, изследванията на дискурсите, които прилагат методологията на Лаклау проследяват конкретни твърдения, а не ключови думи, представени във връзка с дадена тема. При анализ на популистки дискурси в говоренето на латвийски и естонски политици, Ауерс и Касеркамф (Auers and Kasekamf 2013) търсят три мотива, като се позовават на теорията на Муде (Mudde 2007, 2010):

1. Родна почва (Nativism) – фокусира се върху вярването, че държавата трябва да е в съзвучие с основната нация на територията.
2. Авторитаризъм (authoritarianism) - вярването, че обществото е йерархично организирано и в центъра е държавата със своите закони и ред.
3. Популизъм (populism) - деленето на обществото на две части: корумпиран елит и чисти „обикновени хора“.

Изследването отчита повече популистки изказвания в Латвия. Твърди се, че причината за това е икономическата и политическа криза в страната. Повече движения, възникнали сред масите ползват популистката реторика, провокирани от социалните фактори в страната си. За съжаление, корпуси не са използвани, затова твърденията остават неилюстрирани с конкретна езикова продукция. Наблюдението е чисто количествено и не стават ясни конкретните измерения на популизма. А формулирането на популистки дискурси като родна почва, авторитаризъм и популизъм само отнася търсеното явление на по-ниско ниво, където вместо да се дефинира, се представя като самообяснително понятие.

Гревен (Greven 2016) предлага по-малко еkleктично описание на популизма и по-осъвременен поглед. Основният наратив на популизма, според него е противопоставянето на корумпирана политическа класа или елит с гласа на „хората“, чиито позиции защитават популистките партии. Дясно-центристите добавят втори вид противопоставяне, основано на културната хомогенност – „ние с нашите изконни интереси“ и „те, малцинствата, мигрантите“, които по някакви причини получават подкрепата на корумпираните либерални елити. Колкото по-силно е етноцентричното концептуализиране на народа, толкова по-голямо е противопоставянето на „другите“ и желанието да се отхвърли демократичната система на управление и дясно-центристите да се превърнат в екстремисти. Като друга характеристика Гревен изтъква негативността в говоренето на популистите, враждебността към политическата коректност, склонността към провокация и скандал.

Доколкото политическият дискурс на български език не е бил изследван с методите на корпусната лингвистика, на този етап поставяме само началото, а фините настройки ще дойдат с утвърждаване на методологията. Като начало няма да се установява дали дадено популистко говорене принадлежи към левия или десния политически спектър. Ще се задълбочим в същността на популизма като дискурс.

За целите на настоящото изследване, използваме формулировките на следните теми, типични за популизма, заимствани от цитираните източници:

1. Хомогенност на „титулната нация“
2. Заплаха за националността от малцинствени общности
3. Външна заплаха за нацията от имигранти
4. Преобладаване на волята на народа
5. Корумпираност на елитите
6. Отстояване на държавната йерархия, която въвежда ред и законност
7. Негативност при представяне на действителността
8. Провокации към политическата коректност.

Този индикативен списък ще бъде ориентир при изследването на политическите речи за това изследване.

Анализът ще проследи дали и как тези теми се реализират в речите на кандидат президентите и дали представляват преобладаваща тематика в речите им. Обективизирането на материала дава възможност да се проследи дали истински надделяващите теми в говоренето налагат популистки мотиви или не.

Корпуси и процедура

Анализът на езика се прави със средствата на корпусната лингвистика (Baker 2006). Събрани са представителни масиви от езикова продукция от съответния политик, в жанра на политическата реч. Софтуеър - Уърдсмит (Scott 2012) и Скеч енджин (Kilgarriff 2014) – определя честотността на думите във всеки корпус и ги класира от най-честотната до тази с най-малък брой срещания. На следващия етап данните се съпоставят с корпус от стандартизирана реч, за да се установят думи, чиято честотност в речта на политика надвишава тази в стандартизирания корпус. Такива думи се смятат за ключови (Scott and Tribble 2006). Повтарянето им говори за голяма застъпеност на съответните понятия в говоренето на политика. С помощта на ключови думи се изследва важноста на понятия според говорещия.

Допълнително се проверява езиковият контекст в който възникват съответните ключови за политика думи. Софтуеърът предлага контекста на думата б думи на ляво и надясно, което е известно като конкорданс (например, Baker 2006). Така се дезамбигуира смисълът на многозначни думи и се установяват устойчиви връзки между думите. Автоматично се синтезират списъци с думи, които най-често се срещат вляво или вдясно от думата. Така е възможно да се правят твърдения кои определения най-често се свързват с дадено име, какви глаголи го следват, наречия, определящи дадена дейност и т.н. Тези списъци са известни като колокати на думата (Stubbs 1996).

Корпусният подход към популизма като явление дава възможност за работа с представителни по обем масиви от езикова продукция, установяване на ключови думи и фрази и преглед на конкорданси и колокати за установяване на повтарящи се езикови структури, които назовават явления и обекти, характеризиращи мирогледа на даден политик. По този начин Феърклаф (Fairclough 2000) направи своето често цитирано изследване на речта на новите лейбъристи в Обединеното кралство и утвърди корпусната лингвистика като аналитичен подход към политическия дискурс. От една страна се анализира идеологията на политика на основата на обективни данни. Според когнитивната лингвистика (Kilgarriff 1994) повтарянето на думи реализира мисловни процеси, които самият говорещ може да не осъзнава. От друга страна, чрез т.нар. уникализиране (priming) Хоуи (Hoeу 2005) повтарянето на думи в израз създава асоциативна връзка между двете понятия. Твърде вероятно е това да става целенасочено – в политически речи обикновено виждаме дълги вериги от повторения на едни и същи изрази из всички речи, очевидно за наслояване на асоциативната връзка (Tarasheva forthcoming).

Прегледът на ключовите думи става с помощта на инструментите за конкорданс, като така се изолират повтарящи се комплекси от думи, характерни за речта на съответния кандидат. Те ориентират за резониращи послания от речите и разкриват устойчиви ориентации в говоренето на политиците.

Установяването на ключовите думи и комплексни изрази се следва от съпоставка с индикативния списък за темите на популизма, съставен за това изследване. Наличието на дадени теми се потвърждава от ключовостта на съответни думи и изрази. Ако думите с

ключов статут в даден корпус се асоциират с някой от мотивите на популизма, смятаме, че въпросната популистка тема е налична в дискурса на политика.

Съпоставимостта на корпусите се определя от използването на нормализирани честоти и съпоставка с релевантни корпуси.

Тръмп и популизма

Корпусът за изследване на речта на Тръмп е ексцерпиран от уебсайта на кандидат-президентската му кампания през 2016. Там са публикувани 53 речи, според датата и мястото на произнасянето им. Текстовете не са написани за прочитане на глас пред публиката (scripted speech). По-скоро те обобщават съдържанието на изреченото от Тръмп, като за кандидата се говори в трето лице единствено число и с титлата „господин“. Като автор могат да бъдат назовани ПР специалистите, ангажирани за кампанията. Имаме също предвид наблюдението на Робинсон (Robinson 2016), че най-драстичните обиди и негативизми в кампанията идват от самия кандидат, докато ПР екипът поддържа един добър и приличен тон.

Изчисленията на ключовите думи са направени по методиката за хи квадрат с точка на изключване 0.000001. Поради малкия корпус, тя е достатъчно ниска за допуск на повече думи в списъка. Референтният корпус е Британският национален корпус, международна версия. Списъкът с ключови думи е представен според наличността на думата в най-голям брой думи от корпуса. Корпусът е обработен със софтуерния продукт Word Smith 6 (Scott 2012).

Корпусът съдържа 22 992 думи. Според корпусната лингвистика, това е малък корпус. За целите на изследването той е изчерпателен, защото включва всички речи на кандидата за президент така, както са публикувани на официалния сайт на кампанията.

Ключовите думи в речите на Тръмп, подредени по наличие в най-голям брой речи са следните (числата показват броя на речите, в които се среща повторената единица):

3	TRUMP	(51)	17	TAX	(33)
4	AMERICAN	(50)	18	PLAN	(33)
5	COUNTRY	(49)	19	SENATOR	(29)
6	JOBS	(48)	20	CREATE	(29)
7	S	(48)	21	EMAILS	(28)
8	CLINTON	(46)	22	CORRUPTION	(28)
9	MR	(40)	23	ILLEGAL	(28)
10	AMERICA	(38)	24	CITIES	47 (28)
11	OBAMACARE	(37)	25	FEDERAL	(27)
12	HILLARY	(37)	26	AMERICANS	(26)
13	ADMINISTRATION	(37)	27	ENFORCEMENT	(26)
14	IMMIGRATION	(34)	28	POLICIES	(26)
15	TAXES	(34)	29	REBUILD	(25)
16	ENERGY	(34)	30	NATION	(25)

В езиковедската литература (исторически преглед в Scheibman 2004) първоличното притежателно местоимение за множествено число OUR (НАШ) се използва за включване на различен обхват лица: (1) редакционно НИЕ – при авторство на научни статии. (2) говорещ плюс аудиторията за приобщаване. (3) за противопоставяне между две общности (ние ... , а те ...). В най-големия брой срещания при Тръмп НИЕ се включва в израза TAKE CARE OF OUR VETS (да се погрижим за нашите ветерани) и REBUILD OUR BADLY DEPLETED MILITARY (да възстановим опустошените ни военни сили). Тук става въпрос за втория вид - приобщаваща употреба. Посланието НИЕ, което презумира говорещия и публиката като една общност е една от най-мощните метафори на популизма. Политикът представя себе си като един от народа, с което реализира най-широко прилагания тип популистко говорене.

Срещането RESTORING HONESTY TO OUR GOVERNMENT (възстановяването на почтенността в нашето управление) причисляваме към точка 5 от индикативния списък за този корпус, тъй като структурата съдържа презумпция, че почтенността при настоящото управление е загубена. Така се търси конфронтация с политическия елит, чрез която той се изобличава като неефективен и корумпиран. Може да се говори за фин механизъм на въздействие, защото истинският смисъл на негативност не е експлициран, а се разбира само след анализ защо се налага в управлението да се ВЪЗСТАНОВИ почтеност.

Фразата RADICAL ISLAMIC TERRORISTS OUT OF OUR COUNTRY (радикалните ислямски терористи вън от нашата страна) отнасяме към 3. Заплаха за нацията от имигранти. Фразата SECURE AND DEFEND OUR BORDERS (да подсигурием и защитим нашите граници) също се отнася към темата за това, че идващите отвън са заплаха.

Националното прилагателно AMERICAN се среща най-често в комплекса UNLEASH AMERICAN ENERGY (да отприщим американската енергия). По своя метафоричен начин, то има призивна позитивност, но съвсем малко съдържание. Този израз е типичен пример на катахреза, чрез която нищо незначеща субстанция – американска енергия – се подлага на много желаното действие освобождаване.

THE AMERICAN PEOPLE (народът на Америка) възниква в изрази, като „Клинтън предаде народа на Америка, като използва частен сървър за служебната си поща“ и подобни обвинения към администрацията на демократичната партия. Тези изрази принадлежат към темата 5. Корумпираност на елитите.

Думата COUNTRY отвежда към повтарящи се фрази ISLAMIC TERRORISTS OUT OF OUR COUNTRY, с което попадат във формулировката 3. Заплаха за нацията от имигранти. JOBS също участва в същата рубрика, защото възниква във фразите BRING BACK JOBS, PREVENT JOBS FROM LEAVING. Тук личи не толкова заплахата от чужди имигранти, а от факта, че глобализацията отвежда работните места в чужбина, вместо да ги остави в Америка. Този пример доказва несъстоятелността на подхода да се търсят думи като НАРОД и СТРАНА, чието наличие да показва популистско говорене. Както личи от данните за това изследване, нито една от тези думи не съответства на очакванията, които има към нея априорно. Затова проверката на конкордансите е задължително условие за правилно разбиране на резултатите.

Името CLINTON се включва в измислен от Тръмп комплекс ОБАМА-КЛИНТЪН, с което се назовава съкращение на средствата за военните (OBAMA CLINTON DEFENSE SEQUENSTER). Добавят се и ново-създадени слово съчетания, като OBAMA CLINTON MACHINE (машината Обама Клинтън), с което се внушава, че пораженията следват автоматично. По този начин ключовата дума се включва в тезата 3. Корумпираност на елитите. Тези подходи отново изграждат празни обозначаващи, които също така представляват катархеза. Директна изява на тази тема е друг високочестотен израз - PLAN TO END GOVERNMENT CORRUPTION (план да приключи с корупцията в правителството).

IMMIGRATION присъства в речите в комплекса END ILLIGAL IMMIGRATION (да сложим край на незаконната имиграция). С този устойчив комплекс, който се повтаря през голямата част от речите се наслагва усещане за концептуална връзка между имиграция и незаконна. ENFORCEMENT влиза в състава на фразата: LAW ENFORCEMENT SAVE THE 2ND AMENDMENT (прилагането на закона при запазване на втората поправка). Допускаме, че това е особен вид утвърждаване на държавната йерархия, 6.Отстояване на държавната йерархия, която въвежда ред и законност. NATION, противно на очакванията ще квалифицираме в категорията 7.Негативност при представяне на действителността, тъй като доминиращите изрази са WE ARE A BROKEN NATION (ние сме пречупена нация), IN A DIVIDED NATION (в една разделена нация), HAVE PUT OUR NATION IN DISREPAIR (поставихме нацията в лоша позиция).

В заключение, речите на Тръмп за предизборната президентска кампания съдържат ключови думи, които попадат в категориите : (5) Корумпираност на елитите, (3) Външна заплаха за нацията от имигранти и в по-малка степен – (6) Отстояване на държавната йерархия, която въвежда ред и законност и (7) Негативност при представяне на действителността. В допълнение срещаме употребата на първоличното местоимение за множествено число като високо ключова дума, което се доказва като средство за създаване на единство между кандидата и неговата аудитория. С това Тръмп се изявява като типичен популист, който представя себе си като един от народа – макар да е известно, че той е богаташ и част от елита. Това потвърждава твърденията на Клайн (Klein 2014) за естеството на популизма на Тръмп: обещание за борба против корумпираните елити в полза на бедния народ от страна

на един елитарен милионер. Но настоящото изследване добавя и напълно авторитарния компонент на отстояване на държавната йерархия, който може да се каже, че отива твърде далеч по оста на отношението индивид – общество. На практика Тръмп се оказва пропонент на авторитарната тенденция, където овластеният направлява обществото дори против собствената му воля.

Речите на Тръмп демонстрират също създаването на празни означаващи. Те са новосъздадени фрази, които се повтарят с цел фиксиране в съзнанието на слушателите и реактивиране на (несъществуващото) концептуално съдържание. Може да се твърди, че е работено сериозно и креативно по създаването на изрази, които да поемат такава функция, тъй като установените фрази са новосъздадени, повтарят се системно и осъществяват фини механизми за въздействие върху съзнанието.

Радев и популизма

Корпусът за изследване на предизборната кампания на Румен Радев представлява речите на кандидата, публикувани на официалния сайт на кампанията му. Събирането и обработката е направено на аналитичния сайт Sketch engine (Kilgarriff 2014). Корпусът също се смята за изчерпателен, защото това е всичко налично като публикация по въпроса, макар също да е малък – от 33 103 думи. В този смисъл имаме отлична съизмеримост с речите на американския кандидат-президент.

Ключовостта е изчислена на основата на нормализираната честотност на думата в корпуса и на нормализираната честотност на думата в референтния корпус. Стойностите са съпоставими с тези в корпуса от речи на Тръмп. Като референтен се използва корпус на българския език от интернет, съставен от Sketch Engine.

Предизборният сайт на Радев е изпълнен с описания на срещи с избиратели и дискусии с тях. Речи по смисъла на публикуваните в сайта на Тръмп почти няма. За кандидата се говори в трето лице единствено число, с което се повтаря донякъде контекста на ситуацията от предизборния сайт на Тръмп.

Списъкът с ключови думи е следният:

1. радев	13. илияна	25. евроатлантик
2. инициативен	14. мигранти	26. препълнената
3. подкрепен	15. дъблинското	27. кснс
4. генералът	16. събралите	28. изстребителен
5. издигнат	17. румен	29. българофил
6. кандидатът	18. препоръки	30. отдръпнала
7. мигрантската	19. управляващите	31. американофил
8. йотова	20. кандидатът	32. сета
9. отговоря	21. дебат	33. компроматната
10. обратна	22. заяви	34. безпътицата
11. ненчев	23. България	35. апатията
12. хората	24. защото	36. безпартиен

Поради формата на текстовете, приобщаващото НИЕ/НАШ от речите на Тръмп липсва напълно. Причина за това може да е и фактът, че българската морфология позволява чрез глаголно окончание за се избегне агентивното лично местоимение, което е задължително при английския глагол.

Виждаме МИГРАНТСКАТА като ключова дума. Фразата, в която се повтаря определението е МИГРАНТСКАТА ВЪЛНА НАРАСТВА. Друга фраза свързва МИГРАНТСКАТА със силно негативното название КРИЗА. Ключов статут в корпуса има и синонимният израз БЕЖАНСКА КРИЗА. Високата честотност на тези фрази дава основание да се мисли за тема 3. от индикативния списък за това изследване - Външна заплаха за нацията от имигранти. Това заключение се потвърждава от наличието на още една дума от същото семантично гнездо – МИГРАНТИ. Тя е включена в повтарящата се фраза БЪЛГАРИЯ ДА СЕ ПРЕВЪРНЕ В ЕВРОПЕЙСКО ГЕТО ЗА МИГРАНТИ. Така дискурсът е насочен не само към създаване на негативно отношение към мигрантите, но и към Европейския съюз – присъстващ в тази ситуация като либералния елит, който толерира вредните за нацията мигранти. Сред ключовите думи е и Дъблинското споразумение, за което кандидатът обещава да поиска преразглеждане.

С висока ключовост се отличава и думата ХОРАТА. Тя присъства в повтарящия се израз ПОЕЛ СЪМ АНГАЖИМЕНТ КЪМ ХОРАТА И ГО СПАЗВАМ. С реторичния си въпрос „Къде е Борисов и правителството, за да защитят интересите на хората?“ Радев се доближава до популиско послание 4. Преобладаване на волята на народа – която може да се представи само от него. Тази катахреза е типичната за левите популизми. Тя е причина думата да е един от ориентирите за търсене на популистки изказвания широко използвани от изследователите. Стратегията е директно транспонирана в дискурса на кандидат президента, без изява на оригиналност или креативност.

Стриктно разграничаване от елита се реализира чрез ключовите думи БЕЗПАРТИЕН, ЕВРОАТЛАНТИК и АМЕРИКАНОФИЛ. С повтарянето на тези думи Радев се позиционира като неучастващ в нито една партия и затова – несвързан с елитите. В добавка към това, той не е любител на Америка – една малко неестествена връзка с безпартийността. Така се реализира тезата на Лаклау за отдалечаване на интензионалния състав на понятието от реалната екстензия, където всеки може да изпълни празното понятие със съдържание по свой свободен избор. Макар обвиненията към Радев да бяха, че е русофил, тази дума не фигурира сред ключовите. Повтарящото се разграничение е от ЕС, НАТО и Америка: СЛЕД ТОВА КАЗАХА, ЧЕ СЪМ ПРИКРИТ ЕВРОАТЛАНТИК И АГЕНТ НА ВАШИНГТОН. В тези ключови изрази установяваме връзка с 1. Хомогенност на „титулната нация“, като се изолират връзки и влияния с чужди и външни влияния. Тази метафорична екстраполация върху страховете на основната маса избиратели – социалистите – изразява уникалното противопоставяне на национална идентичност и членство в НАТО и ЕС, както и партньорство със стария враг САЩ. Така се играе двойна игра – отричат се връзки със САЩ и натовските сили, които от една страна бяха представени като предимство за кандидата, но също реализират страховете на социалистите. Същевременно се утвърждава националният характер на кандидата чрез отричане от връзки с чужди сили, макар и различни от онези, за които получава упреци. Този тип популизъм връща към ситуацията от преди 1989 година, когато всичко, което идва от европейския запад и Америка е враждебно на българската идентичност. Ретро страховете са част от опитите на кандидат-президента Радев да се хареса на аудитории, потопени в носталгия към ценности от комунистическото минало на страната.

Ключовата дума УПРАВЛЯВАЩИТЕ се свързва с глаголи за привидност – „твърдят“. Тази стратегия дистанцира говорещия от държавното управление и имплицитно го преориентира от корумпирания елит към праведния народ. Друга повтаряща се абревиатура - КСНС (Консултативният съвет за национална сигурност) присъства в речите като цел при встъпване в длъжност. Тя е там, защото настоящият състав на съвета не работи добре и трябва да се реформира – естествено от кандидата за президент. С тези ключови думи се реализира критика към елита 5. Корумпираност на елитите. Не става въпрос за корупция като размяна на пари, а като абстракция за разрушителното действие, което властта е оказала върху елитите.

Голяма част от ключовите думи в речите изразяват друга постановка от индикативния списък – 7. Негативност при представяне на действителността. БЕЗПЪТИЦАТА и АПАТИЯТА имат висок ключов статут в корпуса. Те са назовани с определени фрази, с което се създава впечатление, че назованите явления са обективно съществуващи, презюмирани в действителността. Повтарящите се фрази са: "НЕ" НА АПАТИЯТА, "НЕ" НА СТРАХА и НЕ СЕ ПОДДАВАЙТЕ НА АПАТИЯТА. Ключова е и силно негативната дума ПОРАЖЕНИЕ. Тя се повтаря неизменно в изрази: СТРАТЕГИЧЕСКО ПОРАЖЕНИЕ ЗА СТРАНАТА Е ПОДПИСВАНЕТО НА ДОГОВОРА ЗА "ТУРСКИ ПОТОК". Така думите „апатия“, „поражение“ и „безпътица“ се асоциират – по начин, типичен за популисткия дискурс – с отказа от сътрудничество с Русия. Този механизъм за въздействие реализира стратегията да се предаде като съществуващо нещо, чието наличие не е доказано. Никъде не става въпрос за това съществуват ли апатия и безпътица, от какво са породени. Вместо това се предлага призив избирателят да не им се поддава.

Анализът горе извежда ключови думи в дискурса на Радев, които се включват в изграждане на стратегии на популизма. Те включват на първо място формулираният от нас 3. Външна заплаха за нацията от имигранти. По този пункт различие с Тръмп не се наблюдава. За разлика от Тръмп, втората позиция при Радев е 7. Негативност при представяне на действителността. Неналичната при Тръмп позиция 4. Преобладаване на волята на народа и говорене от негово име се среща при Радев, вероятно поради позиционирането в лявото политическо пространство. Разграничаването от елитите при Радев не става във връзка с корумпираността, а с провеждането на интереси на ЕС, които кандидатът представя като

вражески за България. Така на практика се засилват носталгичните чувства на определен кръг избиратели, които предпочитат да виждат като свои врагове тези, които са идентифицирали преди 30 години.

Виждаме, че популизмът на Радев се изразява по един съвсем неоригинален начин – чрез настройване срещу чужденците – някои от които идват в страната като имигранти, други ни налагат правила, които са чужди на тези от предишни периоди. Протегнатата ръка към народа включва разбиране за носталгията към периода на участие във Варшавския договор, заедно с Русия. Същевременно Русия не се назовава пряко, за разлика от алтернативните партньори, сътрудничеството с които подлага на изпитание националната идентичност на българина. Така свързването с избирателя става на основата на едно негласно разбиране, че сътрудничествата от миналото са патриотични, за разлика от новите, които са изцяло против народа.

Каракачанов и популизма

Корпусът за Красимир Каракачанов е съставен от речите му в 43 парламент. Не беше установен официален уебсайт на кандидат-президентската му кампания, нито колекция с предизборни речи. Със съзнание за различията в жанровете парламентарна и предизборна реч, включваме и този корпус, за да отговорим на въпроса дали Патриотичният фронт е популистка формация.

От парламентарните протоколи на 43 парламент са ексцерпирани всички изказвания на Каракачанов: позиции на групата, представяния на закони, зададените от него въпроси, направените реплики и дублики. Общият брой на думите е 54,230, с което се надхвърля близо двойно обема на предизборните речи на Тръмп и Радев от корпусите за това изследване. Изчисленията са направени по методиката за хи квадрат с точка на изключване 0.000001, с помощта на софтуерния пакет Уърд Смит 6 (Scott 2012) и референтен корпус на проекта Бултри банк (Simov and Osenova 2004).

Списъкът с ключови думи, подредени според наличността им в най-голям брой изказвания в корпуса е следният:

1. КАРАКАЧАНОВ	3. БЪЛГАРИЯ	5. КРАСИМИР
2. ПФ	4. ТУРЦИЯ	6. ИСЛЯМ

7. ФРОНТ	17. АРМИЯТА	27. РАДИКАЛНИЯ
8. НЕ	18. КОИТО	28. АРМИЯ
9. ПАТРИОТИЧНИЯ	19. ПРЕСТЪПНОСТ	29. ОНЕЗИ
10. ДА	20. НИЕ	30. ПОДОБНИ
11. БЛИЗКИЯ	21. ЕВРОПА	31. ГОВОРИМ
12. ПАТРИОТИЧНИЯТ	22. НЕЛЕГАЛНИ	32. ГОДИНИ
13. ХОРА	23. РАДИКАЛЕН	33. СМЕ
14. ИДЕОЛОГИЯ	24. БЪЛГАРСКИ	34. НЕЛЕГАЛНАТА
15. ИЗТОК	25. ИМИГРАНТИ	35. ЧОВЕКА
16. БЪЛГАРИ	26. ДЪРЖАВА	

Ключовата дума България се явява най-често в изразите НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ и ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. Често се среща и НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ и ИНТЕРЕСИТЕ НА БЪЛГАРИЯ. Загрижеността за посегателства върху сигурността е свързана с ролята на Турция и с имигрантите на територията на страната. Това идентифицираме като (3) Външна заплаха от имигранти, с допълнението, че на практика се имат предвид не само имигранти, а една съседна страна.

Към тази тема включвам и НЕЛЕГАЛНИ, която създава комплекс с ИМИГРАНТИ, употребявано като взаимозаменяемо с ЕМИГРАНТИ. Тези изрази се подсилват от метафоричните изрази ТЪЛПИ, ХИЛЯДИ, ВЪЛНИ, НАШЕСТВИЕ. С това се репликира дискурса на заплашителност на явлението, установено в британската преса по повод на източноевропейската миграция (Gabrielatos and Baker 2008). Тази тема е основна и в предизборния дискурс на Радев, откриваме я и при Тръмп, със съответната регионална специфика.

Втора ключова дума е ТУРЦИЯ. За нея се казва:

„Турция е страната, на чиято територия се въоръжаваха така наречените „добри терористи“; Турция е страната, която изпращаше оръжие и искаше да окупира част от територията на суверенна държава.“

„С това, което предлагате, Вие давате възможност на министър-председателя на съседна Турция – идеологът на неоосманизма и на неговия патрон, човекът, който провежда ислямизацията и неоосманизма на Турция...“

Така включваме тази ключова дума към заплахите за сигурността отвън – 3. Тематично свързана е и следващата ключова дума ИСЛЯМ, която се явява в комбинация с РАДИКАЛЕН и ИДЕОЛОГИЯТА НА РАДИКАЛНИЯ ИСЛЯМ. С това се повтаря определението, добавено от Тръмп за заплахата за мюсюлманската религия.

Ключовата дума ИДЕОЛОГИЯ се използва за назоваване на Исляма. Симптоматично е изречението:

„Радикалният ислям е една нова идеология, която си поставя за цел да завладее света чрез насилие – не чрез убеждение, не чрез пропаганда...“

С това се идентифицира темата за външната заплахата от имигрантите, точка 3. От индикативния списък.

Повторенията на ключовите думи РАДИКАЛЕН и РАДИКАЛНИЯ потвърждават тезата, че присъствието на разширената лема на една дума показва, че понятието е от голямо значение за дискурса (Тарашева 2011:31, 2015). Фразата се свързва с думите ПРОЯВЛЕНИЯ, ПРОПАГАНДАТА, ПРОПОВЕДНИЦИТЕ. При ключовата дума ДЪРЖАВА срещанията на фразата ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА са двойно повече от тези на БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА. Така става ясно, че Каракачанов подчертава външната заплахата, а не националната идентичност. Този тип популизъм работи върху страховете, а не върху усещането за идентичност. Факт е, че съпредседателят на парламентарна група на партия посвещава голяма част от говоренето си именно на такъв тип внушения.

Ключовата дума ХОРА се включва в изрази, определяни с подчинени изречения, започващи с КОИТО. Назовават се хора, които са учили нещо години наред, които нарушават сигурността и т.н. Затова тази дума не води до дискурси на популизма, както е в корпуса с речи на Радев. Откровените ляво-популистски призови да се спазват обещанията към хората, да се защитават в конкретни ситуации липсват в конкордансите.

Ключовата дума БЪЛГАРИ се включва в изречения, които призовават за единство на нацията. Поставя се ударение върху разнородния етнически състав – което подчертава, а не изключва хомогенността на нацията, а патриотизмът е обединяващото звено:

„Въпросът е, ако искаме да водим България напред, трябва да обединим общите си усилия като българи.“

„Ние никога не сме ги делили, защото в нашите редове има и български турци; има и българи, които изповядват исляма; българи, изповядващи католицизма; има българи с мюсюлмански имена – хиляди.“

„Левски е казал много просто и ясно: ‘Всички в България ще живеем равни – и българи, и турци, и евреи, но под закона български.’ Това е веруюто на Българския патриотичен съюз.“

Така се реализира първата тема за това изследване 1. Хомогенност на „титулната нация“. В такъв чист вид тя не се среща в нито един от разгледаните дотук корпуси.

Съществува обаче и презумпция за обвинения към ксенофобия на политическата формация:

„Не приемам квалификацията, че 250 хиляди българи, дали гласа си за нас, са ксенофоби и антиевропейци.“

Истински популистка употреба се намира в твърдението:

„Нима има по-висше благо и по-висш интерес от това да бъдеш българин и да защитаваш онези българи, които са в беда? Стигаме дотам, години наред да обясняваме на разни безхаберни чиновници“.

С тази безхитростна декларация Каракачанов определя приоритета на нацията като основна ценност в неговата идеология. Докато Тръмп се позовава на заплахата от външни фактори, а Радев – на верността към идеали от отминало време, Каракачанов в прав текст заявява върховенството на етническата нация. С това затвърждава наблюдението на Гревен за безхитростна директност в посланията на популистите.

Ключовата дума ПРЕСТЪПНОСТ се разглежда в светлината на етническа битова престъпност:

„..... продължаващото вече повече от 20 години политическо безхаберие и са причина за тежка етническа битова престъпност.“

С това се открива темата за 2. Заплаха за националността от малцинствени общности. Фактът, че в парламента Каракачанов се въздържа от етнически епитети – каквито е бил чуван да употребява навън – показва, че трибуната на народното събрание има известен дисциплиниращ ефект по отношение на този вид популистко говорене, макар примери за нетолерантност да не липсват и в този корпус.

Първоличното местоимение за множествено число НИЕ се свързва в изрече НИЕ ОТ ПАТРИОТИЧНИЯ ФРОНТ по повод на това, че изказванията се правят от името на съответната парламентарна група. Отново възниква оправдателно говорене:

„Така че ние не сме нито ксенофобска, нито антиевропейска, ние сме просто една българска патриотична организация.“

Съществуването на презумпцията, че ксенофобията и антиевропейското поведение изключват патриотизма като позиция казва много за Патриотичния фронт като формация. Редица изследователи показват, че ксенофобските изказвания често започват с уговорката „аз не съм ксенофоб/нетолерантен ..., но ....“ (например, Wodak and Reisigl 2015). Така, както Радев конструира идентичността си като отрицание на про-американизъм, про-натовство и т.н., така и Каракачанов се определя на национални позиции, но от една по-елементарна изходна точка, която трябва да защитава от обвинения в ксенофобия.

Открива се и директна декларация за намеренията на партията:

„.....дали ние – обединените патриоти, сме виновни! Ние повдигаме въпросите за нелегалната емиграция, за циганизацията, крещящата бедност и битовата престъпност ...“

От тези декларации става ясно, че заплахата от имигранти и малцинства е част от самодefиницията на Патриотичния фронт. Допълнителен въпрос е, че говоренето по тези теми е внимателно, дискретно манипулативно и се избягва политически некоректен изказ.

Ключовата дума ЕВРОПА е в основата на изрази на негативизъм:

„Който ни направи най-бързо умиращата нация в Европа ли, най-бедната нация в Европа ли? Нацията с най-ниски доходи, нацията с най-много инфаркти, инсулти, диабетни заболявания ...“

От друга страна, се откриват обвинения към либералната демокрация:

„въпреки че беше направен опит това да бъде укрито от така наречените „свободни либерални“ институции и медии в Европа. Какво се случи? Тълпи от брадати колонизатори заявиха своите цели по един абсолютно безпardonен начин.“

И най-вече – към имигрантите:

„нападения на жени в Кьолн и други големи европейски градове, джихадисти, регистрирани като бежанци, но вилнеещи в Европа с брадви, лопати, камиони-бомби, взривове и всичко, което им попадне.“

„Още повече, че досегашната практика в страните от Западна Европа показва, че тези хора не желаят да се интегрират в местните общества, предложили им своето гостоприемство“.

Тарашева (2015) установява в речта на друг от лидерите на Патриотичния фронт, Волен Сидеров, същата наситеност с повторения на изрече НЕЛЕГАЛНИ ИМИГРАНТИ, но сред ключовите думи в неговия дискурс липсва споменаване на исляма като радикална идеология. Той набляга на изрече КОЛОНИАЛНО РОБСТВО, с което се опълчва против интеграцията с Европейския съюз, както и на тематиката за необходимост от държавно регулиране на цените на тока. Популизмът има различни измерения дори при коалиционните партньори.

В заключение, в речите на Каракачанов откриваме в най-голяма степен 3. Външна заплаха на нацията от имигранти. Личи също, че врагът се разглежда като религия, представена като опасна идеология и пропаганда. Тъй като е ислямска държава, Турция фигурира като значима част от външната заплаха на опасната религиозна идеология. По тази теза откриваме голям брой ключови думи, налични в разгърнатата лема от граматическата им

парадигма. Създават се асоциативни връзки между НЕЛЕГАЛНИ и ИМИГРАНТИ, правят се внушения чрез метафори за нашествие, големи бройки.

За пръв път откриваме директни декларации за приоритет на нацията 1. Хомогенност на „титулната нация“. То е свързано с естествената реакция за защита на нацията от външни имигранти и вътрешни малцинствени общности. Без страх от профаниране, Каракачанов включва този мотив като основна характеристика на партията си, независимо от това, че има опасност това да се изтълкува като ксенофобия и популизъм.

На трето място се явява внушението за негативност 7. То се свързва с лошото положение на страната в сравнение с други в Европа. Във връзка с това се явява и вътрешната заплаха от малцинствени общности 2.

Каракачанов очевидно изгражда ярък образ на външния враг. Той е силно обвързан с Турция, исляма, имигрантите. Споменава се и либералната демокрация в Европа, която подкрепя толерантността към мюсюлманските имигранти. Типът „човек от народа“, този, който ще внесе ред в полза на обикновения човек липсва. Може би това е ефект от публиката, за която е предназначено говоренето в парламента.

Заваляли послания от рода на приемане за даденост на нещо, чието съществуване е недоказано, или презюмирана негативност, която трябва да се преодолее – каквито открихме при Радев и Тръмп – не бяха установени. Стратегията на Каракачанов е откритост и той я поддържа, без това да е проблематично, защото неизползването на дискретни езикови стратегии е чужда на декларираната националистическа стратегия. Очертават се два приоритета – настройване срещу исляма и носителите му и борба срещу циганската престъпност (наречена на места „ромска“ в името на политическата коректност).

Присъства и типичният за ксенофобите отказ от ксенофобия – „аз не мразя тези хора, но те причиняват страдания на народа ми“.

Заклучения

Представеният подход към популизма като явление дава интересни резултати. Съставяне на корпуси от езикова продукция дава възможност за мотивирано доказателство за наличие на

определени тематика в говоренето на даден политик. Предимство е предметността на назоваваните понятия, нюансираното изследване на качеството на популизма, проповядван от него, както и същността на езиковите средства, които използва.

Ключови думи в реализацията си като високочестотни изрази бяха съпоставени с индикативен списък от теми на популизма и изникна следната картина: Тръмп плаши с имигратни, утвърждава вяност към страната и се заканва на корумпирания управляващ елит; Радев също използва заплахата с чужденци, дефинира не-елитарната си идентичност чрез привързаност към ценности от минал период на декларирано народовластие и отдалеченост от международния капитализъм, отправя завоалирани упреци за неудовлетворително състояние на нещата при управлението на конкурентна сила; Каракачанов безхитростно настройва срещу исляма и Турция, утвърждава приоритета на националността и предлага да се бори срещу престъпността, която определя като етническа. Достоверността на картината на емпирично ниво е безспорна, като анализът утвърждава някои интуитивни предположения и отхвърля други. Качественото разглеждане на популизма печели от този подход, за разлика от количествените определения, до които са довели цитираните тук изследвания.

Методологията дава добри резултати. Определено е грешка да се търсят дадени думи – като НАРОД, СТРАНА и т.н. – защото видяхме, че конкордансите отвеждат в различни посоки голяма част от употребите. Индикативният списък от теми, пропозиции на популизма, създаден за това изследване, дава добър резултат при търсене на мотиви в дискурсите. Може да се изпробва открояване на дискурси чрез изолиране на повтарящи се комплекси, вместо на изолирани думи.

Установиха се езикови механизми на популисткото говорене: обединяване на говорещия със слушателите чрез първоличното местоимение за множествено число – НИЕ, НАШ и т.н., представяне за даденост на недоказани явления (КАЖЕТЕ НЕ НА АПАТИЯТА), изграждане на плътна връзка между име и определенията му (НЕЛЕГАЛНА ИМИГРАЦИЯ, РОМСКА ПРЕСТЪПНОСТ), завоалирани упреци чрез призив за поправянето им (ДА ВЪЗСТАНОВИМ ПОТЧЕННОСТТА). Показахме също, че кандидат президентите не се срамуват от директен популизъм (КЪДЕ Е ВЛАСТТА ДА РЕШИ ПРОБЛЕМИТЕ НА ХОРАТА, НИМА Е ЛОШО ДА СЕ БОРИШ ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ИНТЕРЕСИ). Показахме и

изграждане на принадлежност към народа чрез дистанциране от международни организации и възраждане на носталгични ценности (АЗ НЕ СЪМ АМЕРИКАНОФИЛ). Допълнителни изследвания заслужават речевите актове, които определено имат отношение към отправянето на популистки послания, но не са били обект на нарочни студии.

От корпусите ясно личи, че американските специалисти по отношения с обществеността полагат огромни усилия да създадат празни назоваващи, които да транслират към избирателите и да активират процеса на харесване и идентификация с даден кандидат. Словотворчеството е в ход и резултатите са многобройни и доста ефективни. Българските пи ар специалисти, от своя страна, дори не създават сайтове с речи на кандидат-президентите. Дали това е страх от писаната дума, която доказва определени идеологически насоки – не е ясно. Местната реторика се концентрира върху нагнетяване на страхове от определени групи, събуждане на носталгични харесвания и нехаресвания, както и откровено популистки референции към „обещания към хората“. Дори групите на „наши“ и „чужди“ не са назовани с недвусмислена идентификация, като критикуваните за русофилия се отричат от американофилство. При тях също работи механизмът на популизма, където се назовават обекти, но не директно и слушателят е оставен да изпълни понятийното съдържание по свое усмотрение.

Цитирани източници

Albertazzi, D. & McDonnell, D. (2008) *Twenty-First Century Populism*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan.

Aslanidis, P. (2017) *Avoiding Bias in the Study of Populism*. - In: *Chinese Political Science Review*. Volume 2, Issue 3, 266–287.

Auers, D. & A. Kasekamf (2013) *Comparing Radical-Right Populism in Estonia and Latvia*. In: Ruth Wodak, Majid KhosraviNik, Brigitte Mral *Right -Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*. Bloomsbury Academic. 235-249

Austin, J.L. (1962) *How to Do Things With Words*. Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Baker, P. (2006) *Using Corpora in Discourse Analysis*. London: Continuum

Fairclough, N. (2000) *New labour, new language?* York: Routledge

Gabrielatos, C. & P. Baker (2008) *Fleeing, Sneaking, Flooding: A Corpus Analysis of Discursive Constructions of Refugees and Asylum Seekers in the UK Press 1996-2005*. In: *Journal of English Linguistics*. Vol. 36 -1. 5-38.

Gidron N.& B. Bonikowski (2013) *Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda*. In: *Weatherhead Working Paper Series*, No. 13-0004. 1-38.

Grbeša, M. & B. Šalaj (2016) *Textual Analysis of Populist Discourse in 2014/2015 Presidential Election in Croatia*. In: *Contemporary Southeastern Europe*. 3(1). 106-127.

Greenfield, C. A. (1991) *Discourses of populism and democracy: intersections and separations*. Thesis (Ph.D.)-University of Adelaide, Dept. of Politics.

Greven, T. (2016) *The Rise of Right-wing Populism in Europe and the United States*. Friedrich-Ebert-Stiftung USA and Canada. <http://www.fesdc.org/news-list/e/the-rise-of-right-wing-populism-in-europe-and-the-united-states/> (05/19/2016)

Hoey, M. (2005) *Lexical Priming: A new theory of words and language*. London: Routledge.

Kilgarriff, A. (1996) *Which Words are Particularly Characteristic of Text? A Survey of Statistical Approaches*. In: *Information Technology Research Institute*, University of Brighton.

Klein, N. (2014) *This Changes Everything: Capitalism vs. The Climate*. New York: Simon & Schuster

Madrid, R. L. (2008) *The rise of ethnopopulism in Latin America*. *World Politics*. Vol. 60(3). 475–508.

Laclau, E. & C. Mouffe (2001) *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London:Verso.

Mudde, C. (2000) *In the Name of the Peasantry, the Proletariat, and the People*. In: *Eastern Europe, East European Politics and Societies*, 14(2): 33-53.

Mudde, C. (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mudde, C. (2004) The Populist Zeitgeist. In: *Government and Opposition*. Vol. 39 (4). 542– 563.

Robinson, D. Text analysis of Trump's tweets confirms he writes only the (angrier) Android half. In <http://varianceexplained.org/r/trump-tweets/>. (August 2016)

Saussure, F. (1977) *Cours de linguistique generale: edition critique* by Tullio de Mauro. Paris: Payot.

Scheibman, J. (2004) Inclusive and Exclusive Patterning of the English First Person Plural: Evidence from Conversation. In: Michel Achard and Suzanne Kemmer (eds.). *Language, Culture, and Mind*. Stanford: CSLI Publications

Scott, M. & Tribble, C. (2006) *Textual Patterns: Key words and corpus analysis in language education*. Philadelphia: John Benjamins B.V.

Stubbs, M. (1996) *Text and Corpus Analysis: Computer-Assisted Studies of Language and Culture*. Oxford: Blackwell.

Tarasheva, E. (2011) *Repetitions of Word Forms in Texts*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Tarasheva, E. (2015) An Alternative Proposal for Eliciting Key Words. *English Studies at NBU*, Vol. 1 (2). 5-26.

Tarasheva, E. (forthcoming) You Can Tell Them By Their Words – Analysis Of Donald Trump’s Language In His Campaign Speeches.

Weyland, K. (2001) Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. In: *Comparative Politics*, Vol. 34 (1), pp. 1-22.

Wodak, R. (2013) 'Anything goes!' - the Haiderization of Europe. In: Ruth Wodak, Majid KhosraviNik, Brigitte Mral (ed) *Right -Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*. Bloomsbury Academic. 23-39.

Wodak, R.E., Reisigl, M. (2015) Discourse and Race. In: The handbook of discourse analysis. Malden, MA: Wiley p. 576-596.

Тарашева, Е. (2015) Изследване на дискурса на Волен Сидеров в 42. Народно събрание в: Реторика и комуникации, 19. <http://rhetoric.bg/>

Софтуеър и корпуси

Kilgarriff, Adam, et al. The Sketch Engine: ten years on. In Lexicography (2014): 1–30. <http://www.sketchengine.co.uk>

Scott, M. (2012). WordSmith Tools version 6 [Computer Software], Stroud: Lexical Analysis Software. Retrieved from <http://www.lexically.net/wordsmith/index.html>

Simov, K. and P. Osenova (2004| BTB-TR02 Bultreebank Text Corpus of Bulgarian: Content, Segmentation, Tokenization: <http://www.bultreebank.org/>

Екскерпирани източници:

Радев:

<http://rumenradev.org/?go=news>

Тръмп:

<https://www.donaldjtrump.com/press-releases/in-colorado-donald-j.-trump-pledges-to-end-the-corruption-in-washington>

Каракачанов:

<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst>

Заглавие на английски език: Populist Discourses

Резюме (на български и на английски език) в размер до 600 знака:

В статията се представя аналитично изследване на политически речи със средствата на корпусната лингвистика. Визират се двама политици, обвинявани често в използване на популизъм – новоизбраният президент на САЩ Доналд Тръмп и лидерът на българска националистична партия Красимир Каракачанов, както и новоизбраният български президент Румен Радев, към когото не са отправяни обвинения в популистко говорене. Изследването съпоставя ключовите думи в съответните корпуси от речи на всеки политик със списък на лайтмотиви на популизма, съставен от теоретични източници. Правят се заключения относно спецификите на популистката реч при различни политици и за адекватността на методологията.

The article presents a corpus analytical examination of political speeches by two leaders known to have voiced populist theses – USA’s newly elected President, Donald Trump and the leader of a nationalist political party in Bulgaria, Krassimir Karakachanov, and one presidential candidate who has not been verifiably accused of such tendencies. The study juxtaposes the key words in their speeches to a list of populist themes derived from theoretical sources for this research. Conclusions are drawn concerning the specific types of populist discourses and the viability of the methodology.

Ключови думи на български и на английски език

Корпусно-подпомогнати изследвания на дискурса, ключови думи, конкорданси, популизъм, политически речи

Corpus Assisted Discourse Studies (CADS), key words, concordancing, populism, political speeches

Кратки данни за автора (на български и на английски език) в размер до 3-4 реда заедно с електронен адрес за връзка.

Елена Тарашева е доцент по анализ на дискурса (медии) в департамент Англицистика на НБУ. Има бакалавърска степен по английска филология от Великотърновския университет и специализация по Медии и култура от Университета на Страдклайд в Глазгоу, ОК. Защитила е докторска дисертация по математическа лингвистика в БАН. Публикувала е две монографии: „Повторенията на словоформи – един подход към структурата на текста“ CSP

2011 и „Образът на една страна, създаден от международни медии: случаят на България“, CPS 2014, както и многобройни статии по тематика на корпусната лингвистика, политическата лингвистика, медийния дискурс и т.н.

Elena Tarasheva is Associate Professor of Discourse Analysis (Media) at the English Studies Department, New Bulgarian University. She obtained her BA in English Philology from Veliko Turnovo University and specialized in Media and Culture Studies at the University of Strathclyde in Glasgow, UK. Tarasheva has her PhD in Mathematical Linguistics from the Bulgarian Academy of Science. She has published two monographs: Repetitions of Word Forms: an Approach to Text Structure CSP 2011 and The Image of a Country created by International Media: The Case of Bulgaria CSP 2014 and several articles about Cultural Studies, Corpus Linguistics and Political Linguistics.

Email: etarasheva@nbu.bg